

شهرسازی مبتنی بر دفاع غیرعامل

تألیف

دکتر پروانه زیویار

دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (شهری)

حسن حسینی امینی

مربی مرکز مطالعات پدافند غیرعامل کشور

دکتر حمدرضا درودی

مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (شهری)

نشر آکادمیک

سرشناسه	: زیویار، پروانه
عنوان و نام پدیدآور	: شهرسازی مبتنی بر دفاع غیرعامل / تالیف پروانه زیویار، حسن حسینی امینی، محمدرضا درودی.
مشخصات نشر	: تهران: آکادمیک، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۶ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال 978-600-8423-06-5 :
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
شناسه افزوده	: حسینی امینی، حسن، ۱۳۵۸-
شناسه افزوده	: درودی، محمدرضا، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگره	: HT۱۶۹ ۱۳۹۵ ۹زالف /
رده بند، دیوپی	: ۱۲۱۶۰۹۵۵/۳۰۷
شماره کتاب حساسی ملی	: ۴۴۶۳۱۶۹

عنوان: شهرسازی مبتنی بر دفاع غیرعامل

تألیف: دکتر پروانه زیویار، حسن حسینی امینی، محمدرضا درودی

انتشارات: آکادمیک

شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۴۲۳۰۶۵

نوبت انتشار: اول ۱۳۹۵-تهران

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ: آکادمیک

فروشگاه مرکزی: خیابان قائم مقام، بالاتر از خ مطهری، کوچه دهم، پلاک ۱۰، واحد ۱، تلفن: ۸۸۵۳۶۷۳۶

فروشگاه شماره ۲: خیابان مفتاح جنوبی، نرسیده به خ انقلاب، دانشگاه خوارزمی - واحد انتشارات تلفن: ۸۱۵۸۲۲۴۴

پست الکترونیکی: academicpub1@gmail.com / وبسایت: www.academicpub.ir

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	فصل اول: مفاهیم کلیدی
۵	شهر
۵	برنامه‌ریزی شهری
۶	مراکز مهم
۶	مراکز حساس
۶	مراکز حیات
۶	پدافند
۷	پدافند عامل
۷	پدافند غیرعامل
۹	استتار و اختفا
۹	پوشش
۹	پراکندگی
۹	تفرقه و جابجایی
۱۰	فرب
۱۰	مکان‌یابی
۱۰	آمایش سرزمینی
۱۱	اعلام خبر
۱۱	قابلیت بقاء
۱۱	استحکامات
۱۱	تهدید هوایی
۱۲	منطقه غیرنظامی
۱۲	نقطه آسیب‌پذیر
۱۲	منطقه آسیب‌پذیر

۱۲.....	هدف نرم
۱۲.....	هدف سخت
۱۳.....	موضع فریبنده
۱۳.....	سیستم اطفای حریق
۱۳.....	جایگاه پدافند غیرعامل در اسناد بالادستی کشوری
۱۳.....	قانون اساسی
۲۲.....	اساسنامه سازمان پدافند غیرعامل
۲۲.....	مقدمه
۳۳.....	مبحث ۲۱: حررات ای ساختمان
۳۳.....	مقدمه
۳۵.....	فصل دوم: جنگ و پدافند غیرعامل
۳۷.....	جامعه‌شناسی جنگ
۴۰.....	تعاریف جنگ
۴۲.....	نقش عوامل جغرافیایی در طبقه‌بندی جنگ‌ها
۴۴.....	طبقه‌بندی جنگ‌ها
۴۷.....	سیر تحول جنگ‌ها
۴۸.....	جنگ‌های آینده چگونه خواهند بود؟
۵۱.....	جغرافیا و جنگ (۱)
۵۴.....	جنگ و جغرافیا (۲)
۶۴.....	اقدامات پدافند غیرعامل جنگ‌های نسل سوم
۶۶.....	اقدامات پدافند غیرعامل جنگ‌های نسل چهارم
۶۸.....	تبیین‌های گوناگون درباره جنگ
۶۸.....	تبیین روانشناختی جنگ
۶۹.....	تبیین زیست‌شناختی جنگ

۷۰	تبیین حقوقی جنگ
۷۰	تبیین جامعه شناختی جنگ
۷۱	تبیین مارکسیستی جنگ
۷۲	تبیین اسلامی جنگ
۷۳	علل شروع جنگ‌ها در ادوار تاریخی
۷۸	علل پیروزی و شکست جنگ‌ها
۸۲	بحران و جنگ
۸۶	اهداف جنگ‌ها
۸۷	ویژگی جنگ‌ها
۸۹	انواع جنگ
۸۹	انواع و اقسام جنگ‌ها در طول تاریخ
۹۰	انواع و اقسام جنگ‌ها در دوران معاصر
۹۱	جنگ داخلی
۹۳	جنگ خارجی
۹۴	جنگ انقلابی
۹۷	جنگ رهایی بخش
۹۸	جنگ چریکی (guerilla warfare)
۹۹	جنگ‌های مذهبی
۱۰۲	انواع جنگ‌های دوران اخیر
۹۹	جنگ‌های مذهبی
۱۰۲	انواع جنگ‌های دوران اخیر
۱۰۳	جنگ اقتصادی
۱۰۴	جنگ اتمی و شیمیایی (atomic and chemical warfare)
۱۰۵	جنگ ستارگان
۱۰۶	جنگ اطلاعاتی (information warfare)

- ۱۰۹..... جنگ تمدن‌ها
- ۱۱۱..... جنگ شهری
- ۱۱۳..... پیامدهای جنگ شهری
- ۱۱۵..... فصل سوم: شهر و پدافند غیرعامل
- ۱۱۷..... تاریخچه و بررسی سوابق جهانی پدافند غیرعامل در جهان
- ۱۱۸..... بررسی تأثیرات جهانی در حوزه مقابله با خطر و پدافند غیرعامل
- ۱۳۰..... تاریخچه پدافند غیرعامل در شهرسازی ایران
- ۱۳۳..... پدافند غیرعامل و نیازهای آن در شهر
- ۱۳۵..... اصول و مفهوم طراحی شهر
- ۱۴۲..... سیر تکامل مفاهیم در طراحی شهری
- ۱۴۵..... ارزش‌ها و منافع‌های مداخله در طراحی شهری
- ۱۴۹..... ایمنی شهری
- ۱۵۲..... چارچوب طراحی شهری
- ۱۵۲..... کاربرد سند چارچوب طراحی شهری پروژه‌های مطرح به پدافند غیرعامل
- ۱۵۳..... راهنمای طراحی
- ۱۵۶..... خلاصه مطالب مطرح شده در خصوص ارتباط طراحی شهری و پدافند غیرعامل
- ۱۵۶..... برنامه‌ریزی شهری و پدافند غیرعامل
- ۱۶۰..... آمایش شهری و پدافند غیرعامل
- ۱۶۱..... تأسیسات نظامی
- ۱۶۴..... تأسیسات صنعتی
- ۱۶۵..... شبکه حمل و نقل شهری
- ۱۶۶..... مراکز اقتصادی و بازارها
- ۱۶۸..... مجموعه‌های مسکونی
- ۱۶۸..... شبکه توزیع آب شهری

۱۶۸.....	فضاهای زیرسطحی
۱۷۰.....	شیوه‌های مهندسی پدافند غیرعامل
۱۷۰.....	ایجاد اختلال در شناسایی، کسب اطلاعات و دقت هدف‌گیری دشمن
۱۷۰.....	اختفاء
۱۷۰.....	اختفای طبیعی
۱۷۰.....	اختفای مصنوعی
۱۷۱.....	روش‌های اخفا
۱۷۲.....	استتار
۱۷۳.....	استارستی
۱۷۳.....	استتار مدرن (فناورهای خاص)
۱۷۴.....	استفاده از هندسه فراکتال - طراحی استار
۱۷۴.....	پوشش
۱۷۶.....	فرب
۱۷۶.....	فربستی
۱۷۷.....	فرب مدرن
۱۷۷.....	حرکت و جابجایی
۱۷۸.....	کاهش حساسیت نقاط هدف
۱۷۸.....	پراکندگی و تجزیه
۱۷۸.....	تفرقه
۱۷۹.....	پیش‌بینی امکانات جایگزین و موازی
۱۷۹.....	کوچک‌سازی
۱۷۹.....	آسیب‌پذیری و تحلیل آن
۱۸۰.....	تعیین میزان آسیب‌پذیری شهری بر اساس شاخص‌های کالبدی
۱۸۰.....	ساختار شهر
۱۸۱.....	کاربرد اراضی شهری

۱۸۲.....	بافت شهر
۱۸۵.....	کاهش آسیب پذیری نقاط هدف و تأثیر سلاح دشمن
۱۸۵.....	مکان یابی صحیح
۱۸۶.....	ایجاد موانع
۱۸۷.....	دیوارهای دفاعی
۱۸۸.....	استحکامات
۱۸۸.....	مقاوم سازی
۱۸۹.....	کنترل خسارات
۱۸۹.....	اعلام خطر
۱۹۰.....	ساماندهی امکانات اماکن و مراکز
۱۹۲.....	برنامهریزی شهری برای کاهش آسیب پذیری
۱۹۳.....	الزامات شهرسازی در پدافند غیرعامل
۱۹۴.....	اصل اول: لایه بندی فضا
۱۹۵.....	نحوه ترکیب توده و فضا
۱۹۷.....	سازماندهی فضایی توده
۲۰۰.....	فرم مصالح اجزا و عناصر محیط
۲۰۳.....	اصل دوم: پوشش سراسری
۲۰۳.....	اصل سوم: محافظت پویا
۲۰۳.....	انعطاف پذیری
۲۰۵.....	تنوع
۲۰۷.....	کارایی
۲۰۸.....	اصل چهارم: خودکفایی نسبی
۲۱۰.....	اصل پنجم: کمترین آسیب پذیری
۲۱۰.....	اصل پنجم: کمترین آسیب پذیری
۲۱۱.....	راهنمادهای اجرایی طراحی مراکز حساس در فضای شهر به منظور پدافند غیرعامل

۲۱۳		جانمایی ساختمان
۲۱۴		فضاهای باز
۲۱۷		ورودی‌های مجموعه
۲۱۸		مسیرهای دسترسی
۲۲۰		جان‌پناه‌ها و دیوارهای محافظ
۲۲۱		طراحی پله و رمپ
۲۲۳		مضامین سطوح کف معابر
۲۲۴		جوی‌های آب
۲۲۵		طراحی حجم ساختمان
۲۲۷		احجام و المان‌های سرامیکی
۲۲۸		نماهای جانبی و جداره‌های حجری ساختمان
۲۲۸		بازشوهای خارجی و پنجره‌ها
۲۳۰		فضاهای امن
۲۳۳		طراحی پناهگاه
۲۳۴		درجه حفاظت پناهگاه
۲۳۴		انواع پناهگاه
۲۳۵		تعیین مکان پناهگاه‌ها
۲۳۷		ملاحظات پدافند غیرعامل از مراکز حساس در طرح‌های توسعه و عمران
۲۳۷		ملاحظات مکانیکی
۲۳۸		ملاحظات پراکندگی و توزیع متعادل
۲۳۸		ملاحظات پدافند غیرعامل در شبکه‌های زیربنایی
۲۴۰		مرمت‌پذیری
۲۴۰		کنترل آسیب‌های ناشی از تخریب
۲۴۱		امداد رسانی
۲۴۱		جمع‌بندی مباحث فصل دوم

- ۲۴۴..... تردیدها درباره توانمندسازی و ساماندهی محلات ناپسامان
- ۲۴۷..... اجتناب ناپذیر بودن نابرابری‌های فضایی - اجتماعی در شهرها
- ۲۴۹..... ساختار شناسی تردید نظام‌های برنامه‌ریزی
- ۲۵۷..... فرضیه‌های مخالفان
- ۲۵۹..... تحلیل نگرش به رابطه جامعه و فضا
- ۲۶۲..... طرح شرایط جدید
- ۲۶۴..... تحول در نظریه‌های مخالف و شکل‌گیری نظریه‌های جدید
- ۲۶۴..... لیبرالیسم نو و نقی برنامه‌ریزی
- ۲۶۵..... لیبرالیسم نو در آزمودن تجربه
- ۲۶۷..... عصر مشارکت بخش خصوصی (دولت، بازار)
- ۲۷۰..... ورود به دوره فرانوگرایی و تحول در پارادارم‌های شهرسازی
- ۲۷۲..... بازنگری در مفهوم و تعریف شهرسازی
- ۲۷۹..... توجه به تحلیل اقتصادی - اجتماعی فضا
- ۲۸۰..... توجه به نقش اجتماعات محلی در برنامه‌های توسعه شهری
- ۲۸۳..... اولویت یافتن برنامه‌ریزی مشارکتی و محلی
- ۲۸۵..... شکل‌گیری شهر چند لایه و چندگانه
- ۲۸۶..... گذر از دولت رفاه به دولت توانمندساز
- ۲۸۹..... طرح راهبرد رشد اقتصادی همراه با باز توزیع ثروت
- ۲۹۲..... گذر از نظریه در برنامه‌ریزی به نظریه برنامه‌ریزی
- ۳۰۳..... ظهور برنامه‌ریزی محله مبتنا با رویکرد اجتماع محور و مشخصات آن
- ۳۰۶..... تحول و دگرگونی در پارادایم و ظهور پارادایم جدید
- ۳۰۸..... برنامه‌ریزی محله مبتنا
- ۳۱۰..... مشخصه‌ها و ویژگی‌ها
- ۳۱۴..... مزایای مشارکت مردم در برنامه‌ریزی محله (محله مبتنا):
- ۳۱۶..... اصول برنامه‌ریزی محله مبتنا

۳۲۴	فرآیند برنامه‌ریزی محله مینا
۳۲۶	چرا ساماندهی و توانمندسازی؟
۳۲۸	وجوه مشترک نظریات جدید با مطالعات ساماندهی و توانمندسازی
	زمینه‌های پیگیری و اجرای برنامه‌ها و طرح‌های مبتنی بر ساماندهی و توانمندسازی محله -
۳۳۰	های نابسامان شهری
۳۳۳	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۳۹	فصل چهارم: برنامه‌ریزی پدافند غیرعامل شهری
۳۴۱	اصول مکان‌گزینی پدافند غیرعامل
۳۴۲	اصول استقرار تأسیسات امنیتی بزرگ شهری و پدافند غیرعامل
۳۴۶	روش‌های استتار
۳۴۸	توسعه پایدار
۳۴۹	توسعه پایدار شهری
۳۴۹	امنیت و توسعه پایدار شهری
۳۵۲	برنامه‌ریزی و شهرهای پایدار
۳۵۳	برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری
۳۵۵	برنامه‌ریزی کاربری اراضی و جایگاه آن در طرح‌ها و برنامه‌های شهری
۳۵۵	برنامه‌ریزی کاربری اراضی در طرح‌های جامع
۳۵۷	برنامه‌ریزی کاربری اراضی در طرح‌های تفصیلی
۳۵۸	سراغه کاربری زمین در شهرها
۳۶۳	فصل پنجم: مفهوم بحران، مدیریت بحران شهری و ارتباط آن با پدافند غیرعامل
۳۶۳	تعریف بحران
۳۶۵	رابطه بین پدیده بحران و جنگ
۳۶۶	انواع بحران به لحاظ منشاء و خاستگاه حوادث
۳۶۷	بحران‌های طبیعی

- بحران‌های انسان ساخت ۳۶۷
- بحران‌های تکنولوژیک شیمیایی ۳۶۷
- بحران‌های هسته‌ای ۳۶۸
- سایر بحران‌های تکنولوژیک ۳۶۸
- شاخص‌شناسی (کالبدشناسی) مفهوم بحران ۳۶۹
- درجه بندی بحران ۳۶۹
- برنامه‌ریزی‌های لازم جهت مصون‌سازی شهرها در برابر بلایای طبیعی ۳۷۰
- مدیریت بحرا و اهداف آن ۳۷۲
- چرخه مدیریت بحران و اجزای آن ۳۷۵
- وظیفه مدیریت بحران ۳۷۸
- تبیین معیارهای مدیریت بحران - قانون جامع مدیریت بحران کشور ۳۸۱
- کاهش اثرات بحران ۳۸۵
- اصول هدایت‌کننده مرحله کاهش اثرات بحران ۳۸۵
- مدیریت ۳۸۶
- اولویت‌بندی ۳۸۶
- نظارت و ارزشیابی ۳۸۶
- نهادی کردن ۳۸۶
- اقدامات نمونه در بخش کاهش اثرات بحران ۳۸۷
- تشکیلات جهانی مدیریت بحران ۳۸۷
- مدیریت بحران در ایران ۳۸۹
- تفاوت برنامه‌ریزی بحران با عملیات بحران ۳۹۱
- دانش مدیریت بحران شهری و ارتباط آن با برنامه‌ریزی شهری ۳۹۲

۳۹۵ مدیریت بحران و پدافند غیرعامل

۳۹۷ چالش‌های رودرروی مدیران بحران و برنامه‌ریزان

۳۹۹ منابع

انسان از ابتدای خلقت و آغاز زندگی خود در این جهان با پدیده تهدید روبرو بوده است و لذا همواره تلاش نموده تا در برابر تهدیدات از خود محافظت نماید. علاوه بر آن وی ناچار گشته به موازات پیشرفت ماهیت و فناوری تهدیدات، شکل و ماهیت دفاع در برابر تهدیدات را نیز تغییر و ارتقا بخشد. پیشرفت فناوری در حوزه نظامی تهدیدات را در سایر حوزه‌های زندگی بشر تسری داده و به این ترتیب واژه تهدید امروزه به یک مفهوم چندبُهی تبدیل گشته است. یکی از مهم‌ترین وجوه تهدیدات جنگ‌های کنونی، صریح به مراکز حساس و حیاتی کشورها در بخش‌های نظامی و صنعتی است و در مقابل آن از جمله مهم‌ترین اقدامات تدافعی، جلوگیری از وارد آمدن آسیب به مراکز یادشده و امداد نمودن خسارات ناشی از آن است، زیرا انجام اقدامات دفاعی موجب کاهش قابلیت‌ها، هزینه‌های مربوط به جبران خسارات احتمالی در این مراکز می‌گردد. از جمله اقدامات و تدابیر دفاعی مطرح در برابر تهدیدات مذکور، دفاع یا پدافند غیرعامل و بدین اقدامات، تهاجمی و به کارگیری تسلیحات است که اتخاذ آن در مورد مراکز حساس موجب کاهش ضریب امنیتی و کاستن از میزان خسارات وارده به این گونه مراکز می‌گردد. پدافند غیرعامل به عنوان یکی از مؤثرترین و پایدارترین روش‌های دفاع در مقابل تهدیدات از دیدن به بلندی تاریخ بشر برخوردار است، به طوری که قبایل بدوی در هنگام منازعات و درگیری‌ها با پناه جستن به غارها و حفره‌ها و نیز تمدن‌های اولیه با احداث قلعه، بارو و جان‌پناه در برابر تهاجمات دشمن درواقع به شکل‌های ابتدایی دفاع غیرعامل می‌پرداخته‌اند. تجارب حاصل از جنگ‌های بین‌المللی به ویژه جنگ‌های اخیر حاکی از انهدام از

مراکز حیاتی و حساس واقع در عمق سرزمین‌ها توسط نیروهای متخصص و لزوم انجام اقدامات دفاعی در برابر این‌گونه تهدیدات را بیش‌ازپیش ضروری می‌نماید. به این ترتیب پدافند غیرعامل شامل مجموعه اقدامات غیرمسلحانه‌ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد، قادر است مدیریت دفاع در برابر تهدیدات مراکز حساس را ارتقا بخشد.

